

Մանգումի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՄԷՆԷ

1866 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10 ՃԻԻՄԱ ԻՐԹԷՍԻ

ՆԻՄԵՐՈ 222

Մանգումի Էֆեմար համար 6 եանի մէնէտէ 300
երեսէ վերիւն, մէնէվէ գրամէթի, բաթա փարառ տալի
ի յինտ օլարագ, 200 զէ՝ օլուդ, ալթը պլըդը 100 զէ՝ օլա-
րագ, վէ նիւսիւտի տալի 30 ար փարայա սաթըլաճագ տըր :

Իւանաթըն տէհէր օթըլը իչին, պի-
րինճի տէֆատա 5, իքինճի տէֆատա 2,
վէ իւչինճիւ վէ սայիր տէֆատա 1
էր դուրուշ ալընաճագ տըր :

Մէրթուդ վէ սայիրէ, Պէյ-օղլունտա օղլու-եօ տա
467 նիւսթըլու խանտէ ԼԷՎԱՏԹ շԷՐԱՆՏ Թաղի-
նէսինտէ, կարապետ 8. Փանոսեանէ կէօնտէրիւնէք տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅՅԷ

ՊԱՊԸ ԶԱՊԹԻՅԷ ՎԷ ՄԱՆՁՈՒՄԷ

Կէչէն կիւնէր Մկրտիչ եպիսկոպոս-
տուն Մանգումի ալէյսինտէ արգուհալ
վէրտիկին պիտիրմիշ իտիք :

Տիշարտա կէչէն թէվաթուրա կէօրէ,
մերգում քէնտիսինի հալեա Մըրը մէր-
լոսասը տըր կիպի սաթարագ, վէ էօնիւ-
նէ եախօտ արգասընտա պիր իքի եալ-
տըմը գաթարագ, Մէճիսի վալեա իւ-
յիսի հաղթթէրինէ կիթմիշ, վէ գահվէ
չըպուգտան սօնրա արգուհալինի թագ-
տիմ իլէ, միւսթէնտա վաղըթլարտա օ-
լապիլտիկի կիպի, սըֆաթ վէ գընաթէ-
թի սայէսինտէ, էօրֆէն Մանգումիւնի
պաշնա պիր պէլա կէթիթմէք արգու վէ
նիլէթինտէ պուլունմուշ խտէտէ, շիմօի
նիլամ հիւքմ իթմէքտէ օլտուղունտան,
արգուհալը նիլամնա թէվիթիգան Մաթ-
պուաթ գալէմինէ կէօնտէրիլիշ, վէ օ-
րատան տալիս Մաթպուաթ նիլամնամէ-
սինին 34իւնճիւ պէնտի ահքեամընճա
Պապը-գապթիկէտէքի գօմիսիօնու մոխ-
սուսունա կէօնտէրիլիշ տիր :

Պիկ մէզքիւր արգուհալըն նէթիճէ-
սինէ զաթէն պէքլէմէքտէ իքէն, պիրտէ
բէնճէմպիհ սապահըր եաղըթանէմիլգէ
կիթտիկիմիլգտէ, Ահմէտ էֆէնտի նամ
թէֆթիչի օրատա հաղըր պուլմուշ, վէ
եէվմի մէզպուրտա մուհաքէմէմիլգէ պա-
ղըմագ միւրաթ օլունտուղունտան, Պա-
պը գապթիլէյէ տալթթ օլունտուղու-
մուղու անլամըշ, վէ մերգում կիթտիք-
տէն իքի սաաթ գառար սօնրա մահէլլի
մէզպուրա կիթմիչիք տիր :

Լաքին, զաթէն Մկրտիչ եպիսկոպոս
քէնտի արգուհալընտա, Մանգումիւնի
գանդի նիւսիւնէրինտէքի պահալարտան
թէչէքքի իյէտիկինի, նիլամճա իշար
իյէմէտիկինի իշտիպ թահղը իթտի-

կիմիլտէն, վէ թէհի եէրտէ վաղըթ զայս
իթմէք վէ իթտիրմէք իսթէմէտիկիմիլգ-
տէն, գօմիսիօնու իւյիս պէյ էֆէնտիսի
հաղթթէրինէ իֆատէ վէ իսթար իթ-
տիրէրէք, ալէյսինտէ տալիս օլունտան
նիւսիւնէրինտէքի նիւսթըլը Մկրտիչ ե-
պիսկոպոստան սիւալ օլունտուղունտան
սօն-
րա, մուհաքէմէնին պաշգա պիր կիւնէ
թէէիլի օլունտաթըր, զիւր օ հալտէ մու-
հաքէմէ օլամեաճաղըմը Էօղըլնիւ
պէնտան իյէմիշ իսէքտէ, հէր հալտէ գօ-
միսիօն թէճէմիլ իտէճէք օլուպ, վէ
պու իսթար վէ Էօղըլմիւղիւն օրատա
պէնտան իտիլմէսի լաղըմ կէլէճէկի ճէվա-
պընը ալմըշ, վէ պիթթապի պիրագ պէք-
լէմէյէ մէճպուր օլմուշուդ տուր :

Պիլիւճէք պիր օտատա իւյիս Շէվ-
ֆիգ պէյ հաղթթէրինի, վէ տալարտան
նուրի պէյ, Լիմին պէյ, Մահմուտ պէյ,
Իքիստէս էֆէնտի, վէ Նէրսէս էֆէնտի-
տէն միւրէթթէպ պուլունտուղունտա
հալ-
տէ գօմիսիօն թէճէմիլ իյէտի, վէ թա-
րաֆըմըպ իսպէր կէլտիքտէ պիկ տախ-
իչէրի կիրտիք :

Իւյիս պէյ էֆէնտի հաղթթէրին սէտիր
իւղէրինտէ գարչըտա օթուրմագտա օ-
լուպ, սաղ թարաֆընտա իքիտէս է-
ֆէնտի, սօլ թարաֆընտա Նուրի պէյ,
եանընտա վէ գանաթէ իւղէրինտէ Է-
մին պէյ, եանընտա Նէրսէս էֆէնտի,
վէ իքիտէս էֆէնտի թարաֆընտա պիր
գօլթուգ իւղէրինտէ տալիս պաշ քեա-
թիպ Մահմուտ պէյ պուլունտուղա-
րը հալտէ, Նէրսէս էֆէնտիին պիթիչի-
սինտէ, վէ միւշարիլէյս աղա էֆէնտիլէրին
օթուրտուղարը զըրմըք չուհա գապը
սանտալիյէ թաղըմընտան պուլունտան պիր
գօլթուգ իւղէրինտէ տալի, տտէթա ա-
ղալարտան պիրիսի տիր կիպի Մկրտիչ ե-
պիսկոպոս օթուրմագտա խաի իտէտէ,
պաշնտաքի բուհպան գալըրագ միւսա

Ֆիր օլտուղունտա ֆարգ իթտիրմէքտէ
խաի :

Մկրտիչ եպիսկոպոստան պիր պու-
շուգ արչըն գառար մէսաթէտէ վէ սօ-
պանըն եաղընընտա տախի եալընըլճա
պիր սանտալիյէ հաղըրանմըշ խաի :

Պիլիւճ պիլտիկիմիլգէ կէօրէ, միւտտաի
իլէ միւտտաի ալէյս իչին եան եանա իքի
սանտալիյէ պուլունտաթ լաղըմ կէլտի-
կինտէն, իչէրի կիրիպ սէլամ վէրտիքտէն
սօնրա, մէզքիւր սանտալիյէին եանըն-
տա տուրմուշ, վէ իւյիս էֆէնտի հաղթթ-
լէրի օթուրմագտա էմի իթմիշ, վէ սան-
տալիյէին պիր թանէ օլուպ, վէ Մկրտիչ
եպիսկոպոստան գօլթուգ իւղէրինտէ գու-
րուլտուղունտա կէօրտիկիլմիւղտէ, հէ-
ման օտագըրգառա օթուրմագտա, նիլամ
ու շէրիթ նէղտինտէ միւսաղաթըն վա-
ճիպէնտէն պուլունտուղունտա իսթարա
միւսարաթ իթմէքլիյի տիւչիւնմիւշ ի-
սէքտէ, զաթէն օլ կիւն մուհաքէմէ օլա-
մեաճաղըմը պիտիրմիշ օլտուղունտուղ-
տան, Էլպէթտէ, նիլամէն լաղըմ կէլէն
րէսմին իճրասընա մուհաքէմէ կիւնիւնտէ
տիգգաթ պուլըրաճագ տըր միւլահա-
ղտաթնա մէպին, աղա իպլաղը թէրէտ-
տիւտ իթմէքլիյին օթուրտուգ :

Իւյիս պէյ էֆէնտի հաղթթէրին քէմալի
ինտանիյէթ իւղէն աճիլէրինի թէքրա-
րէն սէլամաղը, վէ պատէ հու միւտտա-
ինին արգուհալըլա պէրապէր կէլմիշ օ-
լան, զանն իտէրիպքի Մէճիսի վալեա
նէպարէթի ճէլիլէսի թարաֆընտան մու-
հալըրէր պիր գըթա թէզքէրէ, վէ զն-
տան սօնրա տալիս Մաթպուաթ գալէմի
թագրիլի վէ արգուհալ օղունտու :

Մէրգում միւտտաինին տալտաթ պի-
ղիմ շախտէն քէնտիւնէ պիր շէյ սէյլէ-
միշ օլմամըպա տալիր օլմահըպ, իլլա դա-
ղէթատա եաղըլմըշ շէյլէր հաղըրնտա
օլտուղու տէրքեար օլուպ, վէ գանդի

նիւսխէլէրիմից ալէյհինտէ պուլունտու-
ղու պէհան գըլընմարդընա, մուհաքէմէ
օլամանաճաղըմըզը, վէ լաղըմ կէլէն ճէ-
վապ, իսպաթ վէ թահրիթաթը հաղըլա-
կամանաճաղըմըզը պիլտիլմիշ, վէ իքիա-
տէս էֆէնտի թարաֆընտան տախի,
« Էվլէթ, հագգըլը վար տըր, հաթթա
նիզամէն իսթիտատէ իշար օլունմասը
տախի լաղըմ կէլիլ իտի » ճէվապընը ի-
շիթմիշիկ տիր :

Պուլունտն իւզէրինէ Միլտիշ Եպիսկո-
պոս ճէվլինտէն ալթմըշ նիւսխէ գատար
Մանղումէ վէ վարապա չըգարմըշ, վէ
պիր պուլունգ սէնէտէն պէրու ալէյհին-
տէ զարազըքտարանէ պահալար Եաղտը-
ղըմըզտան թէշէքքի իթմիշ, վէ մէզ-
քիւր զաղէթալարտան պիր նիւսխէսին-
տէ ալէյհինտէ տէրճ օլունտան պիր պահ-
սըն օղունտու պ տիշնէնիլմէսի միւլտա օ-
լունմուշ, վէ Միլտիշ Եպիսկոպոս Ներ-
սէս էֆէնտիյէ պիր վարապա վէրմիշ,
վէ էֆէնտիլ միւմալիէյհ տախի օղու-
մանա պաշամըշ իսէտէ, օղունտուգըլը
նիւսխէնիլ գանդի զաղէթա օլունգ, վէ
նէ թարիխտէ թապ օլունմուշ խոռկի-
նի պէհանէ հիմմէթլէրինի ըէճա իթ-
տիկիմիլտէ, պիր պուլունգ սէնէլէք պիր
նիւսխէ օլունտու անլաղըմըշ, վէ Մաթ-
պուլաթ նիզամմալմէսի ահքեամընճա, ար-
զուհալըն պուլըլմասը թարիխնտէն
անճաղ ալթը այ էվլէլինէ գատար թապ
օլունմուշ օլուն նիւսխէլէրտէն տալա
խոխէլիլիկ, օնտան էվլէլ քիլէրճէ տալա
ճայիլ օլամանաճաղըն տէրխաթըր իթտի-
միշիկ տիր : վէ իքիատէս էֆէնտի տախի
թաստիլ իթտիկիլտէն, իշար օլունտան ալ-
թը այ միւտտէթ գարֆընտա թապ իտիլէն
նիւսխէլէր թէֆրիլ իտիլմիշ, վէ շու ա-
թիտէքի նիւսխէլէրտէն իպարէթ խոռկի
անլաղըմըշ տիր : 48-79-83-89-100-101-
103-107-108-112-114-116-118-124-
129-131-132-136-148-149-154-184-
186-200-208-212-216-217 :

Պուլ նիւսխէմիլ իլէ պուլունտան սօնրա
չըգարըլաճաղ օլուն նիւսխէլէրիմիլն տա-
խի բէյտէրքէյ պուլնարա իլալէ գըլընա-
ճաղըլը աշիքտար տըր :

Մէզքիւր զաղէթալարտան տէօրթ
պէշ նիւսխէսի օղունտու պ տիշնէնիլմիշ, վէ
պուլ տարաա Միլտիշ Եպիսկոպոս, պու-
լունտուգըլ մահէլին նէրէսի օլունտու-
նու, վէ քէնտիսինն օրանա նէ իշին
կիթտիկիլն ունուտարաղ, վէ հատտի
նէզաթէթի թէճալուղ իտէրէք, պիլդէ
գարչը սիթէմքեսարանէ վէ զարազըքա-
րանէ պիր թաղըմ մէգաթաթտա պու-
լունմուշ իսէտէ, թարաֆընտան իճապ
իտէն ճէվապըլը տըրըզտան սրոշգա,
գօմիթիտու թարաֆը ալիսինտէն տախի
ալթը տըր :

Նիհայէթիլ էմր, կէլէճէք սալը կիւ-

նիւ մուհաքէմէյէ կիթմէմիլ թէնալպ
պուլըլմուշ տուր :

Պիլճէ արթըգ պիր իշ գալմարըլըն-
տան, միւտտաի հալեա գօլթուգտա օ-
լունմալա իքէն, պիլգ սանտալիէմիլ-
տէն աեաղա գաղըմըշ, վէ պիր իքի խու-
սուտա սիւալէր թաղտիլմիլն իճթ իսար
իլէ ճէվապըլընա մուլաֆթաղ օլունտու-
տան սօնրա տիշարը չըգմըշը տըր :

Էվլէլա մուհաքէմէ օլամաղըմըզ կիւն
վէ սաաթը զաղէթալարմըզտա իլան ի-
տէրէք, էմալինէ թաթպիլգան, կէրէք
զաղէթաճըլարտան, վէ կէրէք սայիլըն-
տէն իսթէյէն զէվաթըն կէլիկ մուհա-
քէմէմիլտէ հաղըր պուլունմալարընա
միւտտա տէ պուլըլմաղընը սիւալ իթ-
տիկիմիլտէ, իքիատէս էֆէնտի քէմալի
նէզաթէթ իլէ, վէ ուսուլ ու նիզամա-
թը ճարիյէյէ թէվէթիլգան, « Էվլէթ
էվլէթ, հաթթա իսթէտիկիլնիլտէ պիր-
տէ տվօգաթ կէթիլէպիլիլսինիլ » ճէ-
վապըլը վէրմիշ, վէ թէշէքքիւրիմիլի
մուճիկ օլունտու տուր :

Իքիմիլ, հէր նիզամ վէ շէրիաթ նէզ-
տինտէ միւտալաթ ֆարաղ օլունտու հալ-
տէ, պուլ տէֆա հէր նէ գատար շու-
խոռտուա տիլգաթ օլունմաղը իսէտէ,
մուհաքէմէ վաղթինտէ տախի միւտտաի
գօլթուգտա օլունտու պ վէ պիլգ սան-
տալաա մը օլունտաճաղըլ տէյի սիւալ
իթտիկիմիլտէ, պիր իքի թարաֆտան նի-
զամըն խարիճինտէ պիր իքի ճէվապըլը գու-
հուրա կէլմիշ իսէտէ, իքիատէս էֆէն-
տի պուլ սիւալիլիլտէ տախի հագըլը օլ-
ունտուգըլմուգը թաստիլգ իլէտիկիլնտէն,
վաճիպէտէն պուլունտան թաղիմ ու թէ-
շէքքիւրիմիլի պէհանտէն սօնրա աիշարը
չըգմըշը տըր :

Հէր նէ գատար Եէվլի մէզպուրտէ,
սալը կիւնիւ մուհաքէմէյէ կիթմէլիլյէ
սէօզ վէրմիշ իտէրտէ, ֆրէնքէլէ Պայ-
րամ օլունտու ունուլմուշ օլունտու-
ղունմուգտան, վէ Էլթոպալը զաղէթաճը-
լարը տալէթ իտիլ, վէ իսթէտիկիմիլ
ալթըլաթը կէթիլէրէմէյէճէ կիթիլտէն,
պիլգալարը պուլ կիւն կիթիլ իշարը
էօգիլը իլէ, մէզքիւր մուհաքէմէյէն
պաշգա պիլիլիլտէ թէլէլիլիլն ըէճա իթ-
միշիկ տիր : տիլէք տիր քի, գանդի կիւն
մուհաքէմէ օլամաղըմըզ պուլունտան սօն-
րա իլան իտէրիլ :

Ի Լ Ա Վ Է

Ա.

Միլտիշ Եպիսկոպոս պիլտէն նամու-
սունու տալա իթմէքտէ տիր : չօգ իշի,
մէրդու մէրդէթ տիր քէնտիլ իտուտաղ
իլէն : հալ պուլ քի պիլտէ սէրլէսիլ իլ-
չիմիլյէ գատար տէրքէտար օլուն ճիւնհա-
լարընա պաշգա ճիւնհալար տախի իլա-
վէ իլէմէք իլէն, իմտի, պուլ կիւն պիր

ճիւնհալարը, վէ տահա տօղունտու, պիր
« զատտարըլընը » տահա պէհան իտէ-
լիմ :

Միլթէվէֆա վանը կարապետ աղա-
նըն գատընը, մէրհումուն վասիյէթնա-
մէսի ահքեամընճա, ֆուգարա չօճուգ-
լարընա Էլպիսէ Եաղըմաղ իւզըն, իքի
սէնէ իլին օնար պիլն զուլունտան Եիկիլ-
մի պիլն զուլունտ թէսիլմիլտէր : հալ պու-
լի չիմիլյէ գատար զէվալը ֆուգարա
չօճուգըլը հագգըլը օլուն Էլպիսէլէրի
կէթմէք իլգալինն նայիլ օլամաղըտան
պաշգա, պիլգիմ հաղընթի իսա « շակիլ-
տի » օլուն, վէ էթէքլէրինի թօլաեարաղ
զայպ օլունտ նամուսունու Եէնիլտէն պուլ-
մանա չըգըշան Եպիսկոպոս տախի, աս-
լա մէպուղը մէզպուրտէն լաղըրտըլընը լի-
սանէ պիլն կէթիլմէյ : Մէրգու մէ գա-
տըն պիր սալը իտէր, իքի սալը իտէր,
նիհայէթ սալըլը քէսիլիլ, վէ պուլ տէֆա
իսթանաղա կէլտիկիլտէ նամուսունու Ե-
պիսկոպոստան Եիկիլմի պիլն զուլունտ-
իսթէր : մէրդու մէվլէլէմիլտէ հիլ տուլ-
մամաղըլա մուրաղ խամ խոռմ իլէ
վաղըթ կէշիլիլ : հալ պուլ քի միւտտա-
իլէնն իտուտաղ արդտաղ կէլմէտիկիլն-
տէն, « Պէն օնու Մըսըրտա միլէթ իւ-
զէրինտէ պուլունտան ալամաղըմա մահ-
սուպ իթտիլմիլ տէյի թէվլիլթէ պիր ճէ-
վապ վէրիլ, մէրգու մէ պէյլէ պիր գա-
տարըլը ճէզաղը պրաղմաղ իսթէմէ-
տիկիլնտէն, օլ պապտէ բաթիլթիլտանյէ
պիր լայիհա թաղտիլմիլյէ, մէպաղը մէզ-
պուլունտ մէրդու մէ Էօքսիլգէր պապաղ
Միլտիշ Եպիսկոպոստան թահսիլյէ,
սահիպ վասիյէթին նիլյէ իլ խայրիյէսի
իւզըն ֆուգարա չօճուգըլընա Էլպիսէ
Եաղըմաղընը իսթիտա իտէր :

Պիլ պուլ հալատիսի բէք էֆիյէթէ
շաեան պիր Եէրտէն իլիթմիլիկ տիր, վէ
հաթթա ան գարիկ բաթիլթիլտանտէ պու-
մատտէ թէֆթիլ իլէ իճապը իճապընա
հիմմէթ զըլընտաղ տըր :

Իքիմիլ վէ իւշիլնիլ իլալէլէրի տա-
խի բէյտէրքէյ պէհան իտէճէք օլունտ-
ղունտուգտան, կէրէք Էնգարտէտէ, կէրէք
Մըսըրտա, վէ կէրէք մահալ լի սայիլտէ
մէրգու մուն իթիլթեսաղ ու իճթ իսար իթ-
տիկի ումումա գարարը սայիլ հարա-
քեաթ ու Էֆալընապէճաղը վար վէ պիլ-
լին վար իսէ, սէրիան թարաֆըլա պիլ-
տիրմէլէրինի տալէթ իտէրիլ :

— Իլգիլտտէ թահրիլի էմաղ խու-
սունունտա խալատուլահա բէք զատըլըլ
իտիլտիկիլտէն, ումումէն Էհալի թարա-
ֆընտան օրատա Հասան Թահսին բաշա
հաղընթիլէրինն արղուհալէր թաղտիլմ-
ըլընտըլտան պաշգա, բաթիլթիլտանէլը
վաթըթաթըլա մէրհամէթի հիլքիլմէթի
Սէնիյէյէ տախի միւլաճաթը օլունտու-
ղունտ պիլտտէ ֆաթ պիլտիրմիլիկ տիր :

Այժմ տղա Բաղդատը կրնայ ապացուց-
ուել, եթե իրենց ըսածները ուրանան: Եթե
կրնան, թող ուրանան՝ ամպիոններին և կը

ապագային են . կուսակցություն է , եւ ուրիշ այս
տեսակ գործերի խօսքեր ըստեղծելու : Ինչ
էր պատճառը որ երկու բողոքական քա-
րոզիչ , կամ գրածախ մի եւ նոյն քաղաքին
մէջ մէկն առեւի եւ միւսը սիրելի կըլլար
ժողովուրդեան :

Սրապարտութիւն եւ խաբէութիւն հարկ
չէ . քանզի ոչ մէկ տեղ մը աս երկրին մէջ
Աւետարանի ձայնը գրգռուեց յարուց : Ա-
ւետարանը Հայոց անձանցով չէր . արդէն
Ուսման մէջ տաճկերէն ու աշխարհաբան
ալ ապուած էր հրամանաւ Հայ կաթողիկո-
սին : Միսիոնարաց սոսկ զգուշի վարմունքն
էր խռովութիւն հանդիմանող , ուստի առաջելոց
դարու դէպքերն իրենց համար օգնութեան
կանչել , պարագայ եւ անօգուտ է . ալ խաբ-
եւելու ապուշներ չմնացին : եւ :

5. Ապացոյց ուղղ պատ . խմբագիրը
առանց ապացոյցի կը խօսի , երբ կըսէ թէ
« մենք ուրիշ բանի համար չենք եկած ,
այլ մեր կրօնքը քարոզելու » :

Ա . Միսիոնարք աս կետը ապացուցանե-
լու համար , ցոյց տալու են թէ Ամերիկայի
մէջ իրենց դրամ տուող ժողովուրդեան իրենք
այսպէս կը խօսին , եւ նոյն ժողովուրդէն վը-
կայադիր բերել տալով՝ հոս հրատարակելու
են թէ , դրամ տուողները իրօք իրենց ըսած
մտօքը դրամ կուտան :

Բուն այն դրամ տուող ժողովուրդը ըսե-
լու է որ՝ մենք անոնք վարժապետութիւն ,
կամ բարեկարգութիւն ընելու չենք զրկած .
եւայն , այլ սոսկ երիցականութիւն քարո-
զելու անունով ապրուստի մը տէր ըլլալ : Աս
կետը՝ մինչեւ որ ըստ օրինի չապացուցուի ,
իրենց պաշտօնը կասկածելի պիտի համար-
ուի միշտ . որովհետեւ իրենք կըսեն որ
« մենք մինակ Աւետարան քարոզելու եկած
ենք հոս » . ու միանգամայն հինգ տարիի
չափ հակառակ ոգով բոլորովին տարբեր
կետի մը վրայ « Նէֆեսանիէթ » քչեցին , ո-
րոյ մնասակար հետեւութիւնը այսօր ակն
յանդիման կը տեսնուի , արդեօք սոսկ քա-
ղաքական գործի մը բանաւորական եւ հա-
րօտահարական միջամտութիւն ընելը՝ Աւե-
տարան քարոզել ըսել է (սոյն կէտին նը-
կատմամբ՝ օր մը միտք ունինք , իրենց ա-
բարքները իրենց ստորագրութեամբը հան-
դերձ Ամերիկայի մէջ հրապարակ հանել՝ ոչ
թէ յանձն հակառակութեան , կամ թշնա-
մութեան , այլ սոսկ յանուն ճշմարտութեան
եւ յանուն մարդասիրութեան) :

Միսիոնարք « իրենց ձեռքը Հայ երիտա-
սարդներ կըթեր , եւ Եւրոպա ու Ամերիկա
զրկեր են , որք զանազան արհեստներ սոր-
վեր ու ազգին օգտակար անդամներ եղեր
են՝ եւ տակաւին են » եզեր :

Որո՞նք , ո՞ր տեսն . եւ ի՞նչպէս :

Արդեօք երա՞զ կը պատմէ պատուելին :

Առանց ապացուցի կը խօսի պատ . ինձ
բազիր , խելք չունիս նէ , հաւատա ընթեր-
ցող :

Մենք ընդհակառակն՝ ասած ենք շատ
անգամ , ոչ թէ իրենք զրկելու ջանք ըրած
չեն , այլ իրենց ստակով արհեստ սորվելու
երթալ ուղղորդուեալ ալ արգելք եղած են
հօգուով չափ :

Թող ապացուցանեն , եւ թող ցոյց տան

զէթ հիմա իրօք մէկ քանի երիտասարդներ
Եւրոպա , կամ Ամերիկա զրկելով . որով մեզ
ալ պատիկ ձգած կըլլան :

Թող նաեւ ապացուցանեն միսիոնարք ի-
րենց շատ անգամ պարծանօք յեզ յեղած
« անձնաւորացութիւնը » Ամերիկայէն վկայա-
դիր բերել տալով թէ հոն ինչ բարձր դիր-
քի եւ պաշտօնի մէջ էին , ո՞ր հարուստ ե-
կեղեցւոյ առաջին դահլը զբաւած էին , զոր
ղոհողութեամբ , եւայն թողեր եկեր են . . . :

Ղիցուք թէ , իրենք՝ բարեկարգելու եւ
քարոզելու կեղծիքով դրամ հաւաքող
բաղդախները կըլեր չեն . իրենք թող
ստորագրեն որ , եթէ ասանկ բազդա-
խներ քարոզիչներ ելլէին , ի՞նչպէս պի-
տի ըլլային որ՝ Ա . գրոց խօսքերով խաբե-
լով երկու կողմէն թէ հոս եւ թէ Ամերիկա
չարունակ իբր քարոզիչ ապրուստ քաղէին ,
որպէս զի իրենց ըրած ստորագրութիւնը ի-
րենց վարուց հետ բաղդախներ եւ տեսնենք
իրենք ալ նոյն են թէ չէ :

Արտաքին երեւութից եւ մեծ մեծ խոստ-
մանց անձնատուր ըլլալով՝ առանց ճշմարիտ
քննութեան ամեն մարդոց հաւատալ՝ յիմա-
րութիւն է , եւ սուրբ գիրքն ալ արդիւած
է ամէն ոչխարի հանդերձով երեւոյններուն
հաւատալու :

Մարդու մը վարքն ու բարքը եւ գործ-
քը՝ իւր բերնի խօսքերէն աւելի զօրաւոր
ապացոյց են :

Աւտի՛ քանի որ Մանդուսի նամակա-
գիրք՝ միսիոնարաց մանրամասն վարուց ,
բարուց եւ գործոց լաւ վերահաշու եղած է ,
Աւետարանի պատ . խմբագրին՝ Մէճմուայի
Հալէպի թղթակցին մասնաւոր տեղի մը նը-
կատմամբ ըրած ստորագրութիւնը ապացոյց
բերելը՝ քիչ իմաստակութիւն չէ :

Նաեւ քիչ իմաստակութիւն չէ ըսել թէ՝
« Մարդիկ՝ եթէ առհասարակ աւետարանն
ընդունին . . . դաստիարակութիւն , երկրա-
գործութիւն , արուեստներ , եւայն , պիտի
յառաջանայ , եւ նիւթական յաջողութիւնը
պիտի հետեւի , ինչպէս որ Անգղիոյ եւ Ա-
մերիկայի մէջ հետեւած է » :

Անգղիոյ եւ Ամերիկայի բանիբուն եւ զը-
բագէտ անձինք՝ պատուելիին աս խօսքերը
ընչաց քերելով եւ ծիծաղելով կանցնին :

Ինչ , միթէ Նորվեկիացւոց եւ Շուեացւոց
ընդունածը աւետարանն չէ , որ Ամերիկաց-
ւոց պէս հարուստ չեն . . . :

Ինչո՞ւ 50 տարիէ հետեւ Աւետարան ըն-
դունող Հայ բողոքականք՝ պատուելիին ը-
սած յառաջադիմութենէն զուրկ են . . .

Ինչո՞ւ . . . քանի որ ըստ պատուելիին՝ կը-
րօնապէս երկու իրարու հակառակ ժողովուրդ-
ներ աւետարան ընդունելուն համար յառա-
ջադէմ եղեր են (1) :

Աւելին ասկէ կը հետեւի որ՝ մինչեւ հի-
մա կամ իրենց քարոզածը Աւետարանն չէ ,
եւ կամ հայ բողոքականաց ընդունածը Ա-
ւետարանն չէ , որ ընդ հակառակն աւելի խեղճ
եղած են . արդեօք մինչեւ ե՞րբ . . . Ժամա-
նակ մը կընայ որոշել պատուելին :

(1) Ամերիկայի շատ հարուստ պապականք
արդեօք դադարեալէս երիցականութեան
հետեւած են . հա՞ , հա՞ :

Է՛յ , հիմա ներկայ խեղճութեան դար-
ման , ըստ պատուելիին՝ միակ երիցական
դրութիւն քարոզելը բաւական է եղեր :

Ընթերցող , կուզե՞ս հարուստ ու զօրա-
ւոր ըլլալ . ընդունէ երիցականութիւնը , եւ
զանի քարոզողաց ալ կցկատուել միսիոնարական
վարուց եւ բարուց հետեւէ , անտարակոյս
կը հարստանաս եւ ամեն արհեստի տեղեակ
կըլլաս . . . : Ահա քեզի դիւրին ճամբայ մը :

Խրատիս առանց ուշադրութեան հետեւէ
ընթերցող , որ չուտով հարստանաս , քանզի
քիչ ատենէն պատ . միսիոնարաց հետ Ամե-
րիկայի գրական էքսթրոգիսիտի ատենան ե-
լած ատենինս , հոն իբրեւ ապացոյց անոնց
նպաստաւոր կըլլաս . . . :

Մնաս բարով :

Եւ ի՞նչ խելք :

ԻԼԱՆԱԹ

Գուրու-չէչմէ վերասընտա Էրիանեան
Գրիգոր աղանըն զըրպ իքի տէօնիւմ պա-
ղընը վե տէրունինտէ եւտի օտալը պիր
պապ քէօչը իլէ վէ ճէսիմ թաշ օճաղը
պիրտէ քէպիր պօստան գուլուսու թաթ-
ը սու իլէ մաէն մէրգումուն ըրգասը իլէ
հիւքիւմէթ մարիֆէթ իլէ պիր միւզա-
յեաէ Ֆիլուլթ օլմադտէ օլուպ վէ շիմ
տիլիք էլ լի պէչ պին դուրուշ միւզայէ-
տէսի պուլմուշ քեանունի էվլէլ թարի-
խի իթիպաւընտան օթուզ պիր կիւնէ
գատար տահա դիյատէ վէրմէյէ թալէ-
պի վար իսէ զալաթա միւնասիլէրինտէն
Եւսուֆ աղայա վէ եալսաթ թիմարէթ
լանէի ճէլիլէտէ Գօմիթէ օտասընտա
Նարընեան Մանուկ աղայա կիտիպ պէ-
եան իլէմէսինէ իլան օլունուր :

Իսթանպուլտա Լանիա ճատտէսինտէ
պիր քէօչէ պաշընտա վաղը , տէրունին-
տէ պիր մալիլէն , պիր գուեու վէ իքի
սարնըճր օլուղու հալտէ , 170 արշըն
միգատարի պիր արսա սաթըլըզ օլուպ ալ
մաղա արղու իտէնլէրին Գալաթատա Էօ-
մէր սօգաղը նիւմէրօ 17 տէ , Միհասեա-
նըն Ամերիկան մաղապսընա պուլուրմա-
լարը :

ԻԼԱՆ

Ղայէթ հիւնէրլի սուրէթտէ վէ
էհվէն Ֆիաթլա աեազ օնունու մէշք
իթմէք իսթէյէն Ֆաթիլեալարն Նա-
ու թէթթօսու դարըսընտա իլէք-
սէմպուրկ նամ վաղինօտա միւսիւ
Ֆրանսուսեա միւլաճաթ իլէմէլէրի
իլան օլունուր :

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԷՍԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆՔ ԷԲՐԱԼՅԵՆ ՔԱԳԵԱՆԵՍԻՆՏԵ
ԳԵՅ-ՕՂԼՈՒՅՍ ՅՈՂՈՒ ԵՅԼՅԵ , ՅՈՒՐԱՆՔ ԱՅՏԱԼԷՍ
ՊՐԻՆՏԵՐԻՐ ԳԱՐԵՏԵՐԷՍ ԴԻՄԵՐՈ 467 :